

DE SCHRIJVER

IK ZOU MIJ ZELF WEL EENS WILLEN ZIEN' zooals ik hier op dit oogenblik zit te schrijven. Het zou een heel ander tooneel zijn. Mijn kamer heeft meer licht; achter mij staan geen krukken; ik gebruik geen veeren pen, en ik schrijf niet op een rol perkament, maar op heel gewoon papier van een schoolschrift. En de lezers, die mij persoonlijk kennen, weten ook wel, dat mijn uiterlijk niet zóó Israëlietisch is. Maar ik zou zoo gaarne mij willen zien, of mijn houding en mijn gelaatsuitdrukking ook zooveel ernst uitdrukken als die van mijn collega van de plaat hiernaast.

Er ontbreekt iets op die plaat; anders zou ik precies kunnen zeggen wat ze voorstelt.

Wie „De Schaduw van het Kruis” van Jérôme en Jean Tharaud heeft gelezen, herinnert zich Eljé Lebowitz, den Thoraschrijver. Aan hem heb ik gedacht, maar ik mis zijn gebedsriemen.

Met de Thora, de wet, bedoelen de Joden de vijf boeken van Mozes. Elke synagoge heeft een kast, die men de heilige ark noemt, en daarin bevinden zich een of meer, dikwijls verscheiden afschriften van de Thora. Die afschriften zijn menigmaal fraai bewerkt en van buiten kostelijk versierd. Het zijn afschriften, geen gedrukte exemplaren. Die bestaan ook wel; menige Jood heeft er een in zijn huis, en onze schrijver schijnt er een op zijn tafel te hebben liggen. Maar de Thora's in de heilige ark zijn geschreven, en met het prachtige Hebreeuwsche schrift zijn het vaak meesterstukken van pennekunst.

Er wordt dan ook veel zorg aan besteed. De man, die het schrijft, wordt er voor betaald; gewoonlijk is een Thora een gift aan de synagoge, geschonken of gelegateerd door een Jood, die de synagoge liefheeft, of die zich verdienstelijk wil maken.

Maar al wordt de Sofer, de schrijver, er voor betaald, hij zal zich van het werk niet luchtig afmaken, want ook al werkt hij om loon, hij vergeet geen oogenblik, dat hij voor den Eeuwige werkt. Daarom zorgt hij, dat alles ritueel rein is: zijn perkament, zijn inkt, zijn pennen.

Elken dag vóór hij begint te werken, neemt hij een reinigingsbad. Dan legt hij de gebedsriemen aan. Mozes zegt in Deut. 6: „Deze woorden, die ik u heden gebied, zullen in uw hart zijn, en gij zult ze uw kinderen inscherpen, en daarvan spreken, als gij in uw huis zit en als gij op den weg gaat, en als gij nederligt en als gij opstaat. Ook zult gij ze tot een teeken binden op uw hand, en zij zullen u tot voorhoofdspanzelen zijn tusschen uw oogen, en gij zult ze op de posten uws huizes en aan uw poorten schrijven.” De Joden hebben deze dingen letterlijk gedaan. Aan de deurpost van een Joodsch huis ziet ge een kokertje, en daarin is een perkament met de woorden van Deut. 6: 4. „Sjmang Jisrael Jehovah Eloheinoe Jehovah echaad.” Hoor, Israël, de HEERE onze God is een enig HEERE. En wanneer een Jood zich zet om te bidden of zijn dagelijksche gebeden op te zeggen, dan bindt hij het gebod tot een teeken op zijn hand en het is hem tot een voorhoofdspanzel tusschen zijn oogen. Hij heeft een mantel met riemen, en die riemen houden op zijn voorhoofd een klein kastje op zijn plaats en zijn om zijn linkerarm gewonden, en in dat kastje en op dien linkerarm staan de woorden van de Thora.

De Thoraschrijver legt deze dingen aan, wanneer hij gaat schrijven. Zijn overschrijven van de wet is voor hem een daad van gebed, en hij is van het begin tot het eind vervuld met heiligen eerbied. Verdubbeld wordt

die eerbied nog, wanneer hij een der namen van den Eeuwige moet schrijven. Daarvoor heeft hij een afzonderlijke pen. Voor hij deze opneemt, doopt hij zijn handen in een emmer water, die daartoe naast hem staat. Dan schrijft hij den Heiligen Naam in eenen door, zonder af te breken.

Versieringen, zooals de monniken maakten in hun handschriften, wil hij niet. Alleen de letters zijn sierlijk, en worden met zorg nageteekend. Zóóveel moeite wordt er aan besteed, dat de Sofer wel eens een jaar, en wel eens een paar jaren besteedt, aan één enkel afschrift van de boeken van Mozes. Dat hangt natuurlijk samen met den prijs, dien hij er voor zal ontvangen. Want ook bij de heilige Thora's is alle waar naar zijn geld.

Doch de Sofer van onze plaat schrijft op dit oogenblik niet aan een Thora, want hij heeft zijn voorhoofdspanzel niet, en hij draagt geen banden om den linkerarm. Zelfs schijnt hij blootshoofds te wezen. Doch dat kan niet anders zijn dan schijn. Hij zal een kalotje dragen. Een Jood ontbloot het hoofd niet; hij moet het hoofd gedekt houden, als hij Gods naam uitspreekt, en hij moet immers elk oogenblik, zij het in gedachten, den heiligen naam kunnen uitspreken. Den heiligen naam, ja, maar den verbondsnaam Jehovah spreekt hij nooit uit, dat durft hij niet, uit vrees, dat hij hem zal ont-heiligen. Moet hij hem lezen, dan vervangt hij hem door den naam Adonai, in onze Statenvertaling door Heer weergegeven. En wanneer hij in het gesprek den naam Jehovah zou willen gebruiken, dan zegt hij in plaats daarvan enkel: „de naam.” Wat natuurlijk zeggen wil: de naam, dien ik niet mag noemen.

Wat onze Sofer wel schrijft, is niet te raden. Hij schrijft op een rol perkament, en hij schrijft met den grootsten eerbied. Het is toch misschien een gedeelte der Schrift, of een geschrift van een wijze van Sion, dat hoog gewaardeerd wordt. Toch, boven de Thora gaat niets.

Er zijn in onzen tijd vele afvallige Joden, die onverschillig zijn voor den godsdienst der vaderen en zooveel mogelijk zich aan de gojim (de andere volken) gelijk maken. Maar er zijn ook nog vele orthodoxe Joden, vooral in de landen van Oost-Europa. We zouden ons echter zeer vergissen, zoo we meenden, dat ze oudtestamentische Joden zijn. Daar is groote eerbied voor de Thora, maar het is een bijgeloofige eerbied, die wonderen verwacht van de letter van het boek. En daarnaast is er groote vereering van den Talmoed, een oude verzameling van woorden van wijzen, en van de Kabbala, de wijsheid, die geheimzinnige beteekenis toekent aan de letter. Dat de letters van een nieuwe Thora geteld worden, is geen kwaad; de woorden Gods zijn hun toebetrouwd, en ze hebben zorgvuldig gewaakt, dat er geen verloren raakt en geen bijgevoegd wordt. Maar een aanbieden in geest en waarheid is zeldzaam onder de Joden.

En ook onder de Christenen, die zelfs niet eens den Joodschen eerbied voor de letter en den, al is het uitwendigen, eerbied hebben voor den naam des Heeren. De Jood zwijgt liever den naam; wij gebruiken den naam dikwijls ijdelijk, dat wil zeggen: ledig, zonder inhoud. Hoe vaak gebeurt het in ons lied, in ons lezen, in ons openbaar gebed, dat wij den naam Gods gebruiken, en daarbij aan Hem niet denken.

Wat meer eerbied ware onder ons te gebruiken ten opzichte van de Schrift. De woorden Gods zijn ook ons toevertrouwd; laten onze geleerden zorgen, dat ze

DE SCHRIJVER

Naar een schilderij van Jozef Israëls

zooveel mogelijk in het bezit komen van den oorspronkelijken Griekschen en Hebreuwschen tekst, en dat ze ons daarvan een zoo nauwkeurig mogelijke vertaling geven. En laten wij toezien, dat wij rekening houden met de geheele Schrift, die God ons heeft gegeven.

Doch laten we tegelijk waken tegen bijgeloof. De Schrift is ons niet gegeven om er een afgod van te maken, zooals Israël een afgod maakte van het gouden kalf, zooals de Joden tegenwoordig soms een afgod maken van de Thora. Het gaat ten slotte alleen om God en Zijn Christus. De Schrift is het middel, waardoor God tot ons spreekt. Hij zou ook wel op andere wijze tot ons kunnen spreken. Maar het heeft Hem behaagd, Zijn Woord tot ons te laten schijnen. Daarom hebben wij het Boek lief, omdat het van Hem getuigt.

A. L.

FRANKRIJKS HOOFDSTAD

AAN DE HAND DER HISTORIE

door H. S. S. KUYPER

V. Reformatie. (Vervolg.)

Calvijn te Parijs als Roomsche student aan de Sorbonne — Zijn bekeering en vlucht — Blijvende invloed — Clément Marot vertaalt de Psalmen te Parijs. ☒

We zagen reeds, dat Parijs de bakermat der Fransche Reformatie is geweest, en de eerste Fransche martelaar te Parijs verbrand is.

De ontplooiing en de daarop gevolgde machtige actie der Fransche Hervorming wachtte echter op den man, die ook in Frankrijk de zaak der Hervorming tot beslissende doorwerking zou brengen en tot geweldigen strijd zou bezielen. We kennen hem allen: Johannes Calvijn.

Wat Luther voor Duitschland, Alasco voor Polen en Zwingli voor Zwitserland was, dat is voor Frankrijk Calvijn geweest.

Bovendien de grootste, de kundigste, de meest consequente der hervormers, wiens invloed, door de zuiverheid en de diepte zijner beginselen, verder heeft gereikt en meer heeft tot stand gebracht dan die van eenige der andere hervormers.

Calvijn was een Franschman, geboren te Noyon in Picardië. Noyon ligt ten noorden van Parijs, zowat halverwege tusschen Parijs en de Belgische grens. Wie uit Holland naar Parijs spoort, komt Noyon voorbij.

Als jongen van 14 jaar, bekend knap reeds, komt hij in 1523 te Parijs om er, volgens de wenschen zijner vroom-Roomsche ouders voor priester te gaan studeeren. 't Zelfde jaar, dat de eerste martelaar te Parijs verbrand wordt. Maar dat derde Calvijn nog niet of weinig, daarvoor was hij toen nog te goed Roomsche. Eerst later is hij zich aan 't ombrengen van ketteren gaan ergeren. Niet plotseling is Calvijn bekeerd. Jaren van inwendigen ommekeer zijn noodig geweest om hem uit de gebondenheid van 't bijgeloof uit te leiden tot de vrijheid der gereformeerde belijdenis.

Al heeft Calvijn als jongen en als student, studeerende aan de Sorbonne, jarenlang te Parijs gewoond, toch zijn er schier geen herinneringen aan zijn persoonlijk leven te Parijs te vinden.

Maar één beslissende dag in zijn leven te Parijs en in Frankrijks Reformatie willen we bijzonderlijk gedenken.

Als student aan de Sorbonne woonde hij in de Rue Valette. (vlak bij 't Pantheon.) In deze straat

stond toentertijd, op nr. 19 en 21, het Collège Fortet, vanwaar hij uit een der vensters om zijns levens wil heeft moeten vluchten.

Hoe kwam dat?

Omdat eindelijk voor Calvijn de gelegenheid was aangebroken, om zich openlijk aan de zijde der verdrukte ketteren te scharen.

1 November 1533 is die dag. Op dien datum kwam, ouder gewoonte, al wat in Parijs aanzienlijk was samen, om een der hoogleraren van de Parijsche universiteit een rede te hooren houden.

Prof. Nicolaas Cop, hoogleraar in de geneeskunde, is aan de beurt.

Nauw luisteren de Roomsche ooren! Want er zit ketterij in de lucht! Zelfs Parijs' Universiteit is besmet!

De eerste woorden van Prof. Cop zijn: „Zalig zijn de armen van geest, want hunner is het koninkrijk der hemelen,” aldus heeft onze Heiland gesproken.” — En weldra blijkt, dat hij de vervolgdten om des geloofs wille bedoelt, vooral als hij wijst op de zaligspreking van hen, die vervolgd worden om der gerechtigheid wil, want „hunner is het koninkrijk der hemelen.”

Een schok gaat door het hooge gezelschap van abten en bisschoppen en professoren in de theologie en hovelingen en ministers en rechters. De koning, Frans I, is zichtbaar ontstemd.

Prof. Cop, van ketterij beschuldigd, vlucht naar Bazel. Maar het is geen geheim meer, wie die ergerlijke redevoering heeft opgesteld. Dat is het werk van den student Johannes Calvijn. Dus ook hij staat schuldig aan ketterij!

Op hoog bevel trekken de dienaren van 't Roomsche gerecht naar de Rue Valette, naar 't Collège Fortet, het kosthuis van Calvijn. Hij hoort zijn vervolgers naderen — hij is op zijn hoede — vlug knoopt hij zijn beddelakens aan elkaar, laat zich aan dit dikke koord zakken door het venster van de achterkamer, loopt door straatjes en steegjes naar de voorstad, komt daar in de schuur van een tuinman, kleedt zich haastig in het werkpak van een der knechts, hangt een zak over den schouder, neemt een spade onder den arm, en kuiert nu, doodbedaard, de poort uit, den weg naar Noyon op. De vogel is gevlogen.

Inderdaad had Calvijn de rede, die Professor Cop, zijn vriend, had uitgesproken, opgesteld. De gelegenheid om te getuigen voor het goed recht der Reformatie wilde Calvijn niet ongebruikt laten voorbijgaan. Calvijn had de keuze gedaan en met de beslistheid van een Picardiër zich geschaard bij hen, die om Christus' wille smaadheid leden.¹⁾

Maar al moet Calvijn Parijs verlaten, zijn geest blijft er doorwerken. Zijn invloed wordt telkens in Parijs merkbaar.

Om iets te noemen: Calvijn heeft voor 't eerst het zingen der psalmen in de landstaal door de gemeente ingevoerd. In 1541 heeft Clément Marot in Parijs de eerste dertig psalmen in 't Fransch vertaald en in Parijs uitgegeven. Van ketterij beschuldigd, vluchtte hij naar Calvijn in Genève, destijds een vluchthaven voor vervolgdten om des geloofs wille. Calvijn verzocht toen Theodorus de Beza het vertaalwerk van Clément Marot af te maken.

De man, die de psalmen op muziek gezet heeft, was ook een Parijzenaar: Louis Bourgeois. „Op muziek gezet” is misschien minder juist. Hij gebruikte

¹⁾ „Johannes Calvijn 1509—1564” door J. T. de Jager, Dl. II van „Karakter — Kennis — Kunst” voor het voortgezet onderwijs. ☒